

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ Β' ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΥ – Β' ΣΚΗΝΗ (στ. 659 - 840)

Η Β' αναγνώριση (Ο Μενέλαος αναγνωρίζει την Ελένη) και η Γ' αναγνώριση (Ο αγγελιοφόρος αναγνωρίζει την Ελένη)

Το απροσδόκητο – απρόοπτο: Αποτελεί στοιχείο της ευριπίδειας τραγωδίας . Εδώ συντελείται με την αναπάντεχη εμφάνιση του αγγελιοφόρου για να δώσει λύση όταν οι ήρωες βρίσκονται σε αδιέξοδο. Μας θυμίζει την λειτουργία του «από μηχανής θεού».

Στοιχεία όψης – σκηνογραφικοί και σκηνοθετικοί δείκτες: Το σκηνικό παραμένει ίδιο. Στη σκηνή βρίσκεται ο Χορός, ο Μενέλαος και η Ελένη. Ο Μενέλαος ετοιμάζεται να φύγει όταν από τη δεξιά πάροδο μπαίνει ο Αγγελιοφόρος ντυμένος με απλά ρούχα , ταλαιπωρημένος και αυτός αφού αποτελεί μέλος του πληρώματος του Μενέλαου, ένας απλός , λαϊκός άνθρωπος. Τα νέα που φέρνει βγάζουν από το αδιέξοδο τον Μενέλαο και την Ελένη και βοηθούν να επιτευχθεί η αναγνώριση (δραματική οικονομία) . Αμέσως μετά το ζευγάρι αγκαλιάζεται. Στα στοιχεία όψης εντάσσονται οι χειρονομίες, η στάση του σώματος, η εμφάνιση, οι εκδηλώσεις χαράς ή θλίψης.

- στίχος 698: Η Ελένη αφήνει ελεύθερα τα μαλλιά της
- στίχος 784 : Ο Αγγελιοφόρος δείχνει την Ελένη ενώ ο Μενέλαος την κοιτάζει τρυφερά.
- στίχος 803-806 : Ο Αγγελιοφόρος κοιτά το κοινό διατυπώνοντας τα αποφθέγματά του.

Διάνοια – Ιδέες - Αντιλήψεις Ευριπίδη

Η σκηνή αυτή επιβεβαιώνει το χαρακτηρισμό του Ευριπίδη ως « από σκηνής φιλόσοφου» αφού παρουσιάζει μέσω των ηρώων του τη φιλοσοφία του για τον κόσμο. Έτσι:

- στ. 779-783 «Δεν είναι αυτή.....τριών θεών αμάχη»: Ο άνθρωπος δεν μπορεί να εμπιστευτεί τους θεούς αφού αυτοί επεμβαίνουν στη ζωή των ανθρώπων υποκινούμενοι από τα πάθη και τις ιδιοτροπίες τους. Αμφισβήτηση του θείου και εμπιστοσύνη, κατ' επέκταση, στις νοητικές δυνάμεις του ανθρώπου, φανερό η επιρροή από σοφιστές.
- στ.782 « Τόσος μόχθος και αγώνας για έναν ίσκιο»: Αντιπολεμικό μήνυμα. Τονίζεται η ματαιότητα όλων των πολέμων, έμμεση αναφορά στην καταστροφή της Αθήνας από τη Σικελική εκστρατεία.
- στ. 786-790 : «Δυσκολονόητος ο θεός κακό θάνατο βρίσκει». : Εδώ ο Ευριπίδης αναφέρει τις έννοιες του Θεού και της Τύχης . Η βούληση των θεών είναι απρόβλεπτη , το ίδιο και η Τύχη. Δεν είναι τυχαίο ότι οι αρχαίοι Έλληνες παρίσταναν την Τύχη ως μία τυφλή κοπέλα που στηριζόταν σε μια σφαίρα έτοιμη να κυλήσει προς κάποια κατεύθυνση με τις ίδιες πιθανότητες. Θεωρεί ότι οι δύο έννοιες μπορούν να αντικαταστήσουν η μία την άλλη.
- στ. 803-810 « Όποιος δε νιώθει.....δούλος κακός»: Εδώ παρουσιάζεται η θέση του Ευριπίδη απέναντι στους δούλους, θέση που έχει εκφράσει και στην τραγωδία του «Ίων». Τους εξυψώνει και τους θεωρεί όμοιους με τους υπόλοιπους ανθρώπους, αυτό που τους κάνει να διαφέρουν είναι η λέξη «δούλος» που τους αποδίδεται (το όνομα). Σε αυτό το στίχο ο Ευριπίδης διακρίνει επίσης τη σωματική από την ψυχική ελευθερία.
- στ. 822-840 « Θα γίνουννα σοφός μάντης»: Μερικοί φιλόλογοι υποστηρίζουν ότι όσα λέει ο αγγελιοφόρος αποτελούν υπαινιγμό στη Σικελική εκστρατεία, την καταστροφή της οποίας αποδίδουν σε μεγάλο βαθμό στο δεισιδαίμονα στρατηγό Νικία, ο οποίος εξαιτίας της έκλειψης της σελήνης, που συνέβη τότε, και των συμβουλών των χρησμοδών και μάντεων ανέβαλε την αναχώρηση του στόλου από τις Συρακούσες, με αποτέλεσμα την οδυνηρή ήττα των Αθηναίων το 413 π.Χ. Ο Ευριπίδης εκφράζει την

οργή όλων των Αθηναίων προς τους μάντεις. Θεωρεί προτιμότερο να προσπαθούν οι άνθρωποι με θυσίες να εξασφαλίσουν την εύνοια των θεών παρά να καταφεύγουν στους μάντεις. Κυρίως όμως θα πρέπει να έχουν εμπιστοσύνη στο μυαλό και στην κρίση τους!

-Προοικονομία: στ. 821 « Κάποιο να βρούμε τρόπο να σωθούμε»: Προοικονομείται η σωτηρία των ηρώων.

Τραγική ειρωνεία: Ο Μενέλαος και ο Αγγελιοφόρος στην αρχή της σκηνής αγνοούν ότι έχουν μπροστά τους την αληθινή Ελένη ενώ οι θεατές το γνωρίζουν.

Η αναγνώριση

Μενέλαος και Αγγελιοφόρος αναγνωρίζουν την Ελένη μετά την αποκαλυπτική ομολογία του ειδώλου. Εκδηλώσεις χαράς, ενθουσιασμού, αγάπης, ελπίδας διαδραματίζονται στη σκηνή.

Ρόλος Αγγελιοφόρου

Ο Αγγελιοφόρος είναι δευτερεύον πρόσωπο της τραγωδίας, συνήθως ανώνυμο, που αποχωρεί αμέσως αφού ανακοινώσει την είδηση που μεταφέρει. Στη συγκεκριμένη σκηνή ο αγγελιοφόρος δεν φεύγει αμέσως αφού έχει στενή σχέση με τους ήρωες.

- Εμφανίζεται ξαφνικά και εξυπηρετεί τη δραματική οικονομία αφού δίνει λύση στο αδιέξοδο των ηρώων. Αποκαλύπτει το ρόλο του ειδώλου και αποκαθιστά το όνομα της Ελένης, βοηθά στην αναγνώριση της Ελένης από τον Μενέλαο.

- Αποκαθιστά την τιμή της Ελένης.

- Εκπροσωπεί όλους τους Έλληνες που πολέμησαν για το είδωλο.

- Είναι πρόσωπο οικείο στους ήρωες: παλιός υπηρέτης της Ελένης, σύντροφος του Μενέλαου.

- Η απλότητά του προκαλεί το γέλιο στους θεατές, εξυπηρετεί το κωμικό στοιχείο του έργου.

- Με την εμφάνισή του ο Ευριπίδης δηλώνει τις φιλοσοφικές του θεωρίες και «ανυψώνει» τους κοινωνικά κατώτερους της εποχής του (δούλοι-γυναίκες).

Γνωμικά

στ. 786: Δυσκολονόητος ο θεός, παιδί μου / στ. 791: δεν έχει πάντα η τύχη σιγουριά/ στ. 803-806: Όποιος δε νιώθει σέβας για τ' αφεντικά του και δε συμπάσχει σε χαρές και λύπες δούλος κακός/, στ. 808-809: λεύτερος αν δεν είμαι, λεύτερη έχω ψυχή/ στ. 837: σωστό μυαλό και νους, να σοφός μάντης.

- Χαρακτηρισμοί – Ήθη

Ελένη

Ιδιαίτερα συναισθηματική και εκδηλωτική αφού βιώνει απέραντη χαρά. Ο άντρας της την αναγνώρισε, ήρθε για να τη σώσει απ' τη δυστυχία της και να αποκαταστήσει το όνομά της.

💡 Πιστή και αφοσιωμένη στον άντρα της αλλά και στην πατρίδα της.

Μενέλαος

💡 Χαρούμενος μετά την αναγνώριση της γυναίκας του αλλά πιο συγκρατημένος από εκείνη. Η εγκράτεια συναισθημάτων ταιριάζει στο γενναίο στρατιώτη Μενέλαο.

💡 Προσπαθεί ακόμη να συνειδητοποιήσει τα όσα έμαθε, τη διάψευση 17 χρόνων της ζωής του αλλά και να παρηγορήσει την Ελένη για τις συμφορές που τη βρήκαν.

Αγγελιοφόρος

💡 Πιστός σύντροφος και αγγελιοφόρος του Μενέλαου. Αγαπάει τον κύριό του και ενδιαφέρεται για αυτόν γι' αυτό και σπεύδει να του ανακοινώσει ο ίδιος τα όσα συνέβησαν στη σπηλιά.

💡 Ικανοποιημένος όταν βρίσκει τον Μενέλαο.

- 💡 Έκπληκτος όταν αντικρίζει μπροστά του την Ελένη.
- 💡 Εντυπωσιασμένος όταν διηγείται την ανάληψη του ειδώλου.
- 💡 Ενοχλημένος μαζί της όσο θεωρεί ότι αυτή είναι υπεύθυνη για τον Τρωικό πόλεμο.
- 💡 Αφελής και απλοϊκός. Προκαλεί το γέλιο στους θεατές .
- 💡 Φλύαρος.
- 💡 Φιλόσοφος του λαού. Προβληματίζεται και φιλοσοφεί στα θέματα του πολέμου, της μαντικής , των θεών.
- 💡 Ευτυχημένος με την ευτυχία των αφεντικών του.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να υπογραμμίσετε τη σωστή απάντηση:
 - I. Ο αγγελιοφόρος θεωρεί «θαύμα τρανό» (στ.663)
 - α. ότι κατόρθωσε να γλιτώσει απ' τους ντόπιους
 - β. ότι κατόρθωσε να βρει το Μενέλαο.
 - γ. ότι χάθηκε η Ελένη που επιτηρούσαν στη σπηλιά.
 - II. Ο Αγγελιοφόρος χρησιμοποιεί ευθύ λόγο (στ. 670-680)
 - α. για να γίνει πιο πειστικός.
 - β. για να δώσει μεγαλοπρέπεια στη σκηνή
 - γ. για να δώσει ζωντάνια και παραστατικότητα στη σκηνή.
 - III. Ο Μενέλαος με τη φράση «αυτά με κείνα σμίγουν»(στ.687) εννοεί
 - α. όσα άκουσε από την Ελένη
 - β. όσα υπέθεσε ο ίδιος
 - γ. όσα του είπε η Γερόντισσα
2. Ποιες είναι οι απόψεις του Αγγελιοφόρου για τη μαντική (στ. 822 -837) και ποια η σχέση τους με το δράμα και την ιστορική πραγματικότητα της εποχής του ποιητή;
3. Ποιο είναι το πρότυπο του «αγαθού δούλου» κατά τον Αγγελιοφόρο;
4. Να αντιστοιχίσετε τις δύο στήλες :

Α	Β
α. Του έλεγα πως πήγες ψηλά στα άστρα	1. Μεταφορά
β. Αναγαλλιάζω, πέτομαι κι αφήνω λεύτερα τα μαλλιά.	2. Γνωμική ρήση
γ. Μακάρι να χαίρομαι την τύχη την καλή.	3. Τραγική ειρωνεία
δ. Στέρεψε η θλίψη.	4. Λυρισμός
ε. Δυσκολονόητος ο θεός παιδί μου.	5. Ευχή